ЗАМОНАВИЙ ДУНЁДА СПОРТ ВА ТАҚЛИД САНЪАТИ (МЕДИАМАКОН ТАЪСИРИ ДОИРАСИДА)

Баҳром Боймуродов
“Янги Сирдарё”, “Новая Сырдарья” газеталари бош муҳаррири

Медиа, медиамакон, медиатаълим, медиасаводхонлик тушунчалари замонавий дунёнинг замонавий атамалари сифатида тилимизга, луғатимизга кириб улгурди. Бироқ уларни тушунмаслик, тўғри фойдаланмаслик оқибатлари жамият ҳаётида

бўй кўрсатяпти. Биз буни қуйида ёшларимиз ружу қўйган замонавий спорт ва замонавий тақлид санъатига муносабатлари негизида шарҳлаб беришга ҳаракат қиламиз.

1. Замонавий спорт.

Спорт инсонни чиниқтиради. Уни соғлом ва бақувват бўлиши учун хизмат қилади. Шуни билган ҳолда бугунги ёшлар ҳам жисмонан соғлом ва бақувват бўлиши учун футбол, теннис, карате, кураш каби спорт турлари билан доимий ошно. Ақлан етук бўлиши учун эса шахмат, шашка каби спортнинг ақл гиманастикалари билан мунтазам шуғулланишмоқда. Спорт инсонни сабрли, чидамли, матонатли, мард ва жасур қилиб тарбиялайди. Унда нега бугунги ёшлар ўртасида полеомелит, асабийлик, хафақонлик, алаҳсираш, камқонлик, қон босимининг тушиши ёки кўтарилиши каби касалликлар кўп учрамоқда. Бесабрлик, қўрслик, бетга чопарлик, ўйламай қарор чиқариш каби салбий иллатлар уларнинг аксариятини домига олган.

Негаки, замонавий ёшларимиз ақлни чархлайдиган, танани чиниқтирадиган, инсон руҳига, вужудига қуваат берадиган ўйинларнинг барчасини ижтимоий тармоқларда “ONLAYN” тарзда ўйнамоқда.

Ёшлигимизда мактабдан қайтиб қишлоғимиз болалари билан қўй эчкиларни, мол-ҳолни далага ҳайдаб чиқиб боқардик. Ўз навбатида бирга мол-ҳол боққан болалар “чиллак”, “эшак минди”, “ланка”, “футбол”, “арқон тортиш”, “шахмат”, “шашка” каби ўйинлар ўйнардик. Ҳам жисмонан ҳам руҳан ҳам ақлан ўзимизни чиниқтирардик. Боқаётган мол-ҳолимизнинг ҳам қорни тўяр, ўзимиз ҳам ўйинлардан шод бўлиб уйга қайтар эдик.

Аввалари мактабдан қайтган болалар кўчага югуриб, бир нечаси жам бўлиб, турли хил спорт ўйинларини ўйнарди. Бугун эса болалар фақат мактабга бориб келади холос. Уйга кириб қайтиб кўчага чиқмай барча ўйинларни ижтимоий тармоқларда “ONLAYN” ўйнашмоқда. Оқибатда руҳан синиқ, жисмонан нимжон, тафаккури заиф, ақли “утопия”га асосланган болалар улғайиб қолмоқдами экан, - деган хавотир чулғайди кишини.

Бугун юртимизда болалар ҳар жиҳатдан соғлом ва баркамол бўлиб етишишлари учун барча шароитлар муҳайё. Айниқса болалар спорти турларини ривожлантириш учун шахсан Юртбошимиз Шавкат Мирзиёев томонидан кўплаб амалий ишлар жамиятга татбиқ этилмоқда. Шу сабабдан барча ёшлар спорт билан амалий шуғулланишса. Ҳар қандай касалликлар ва салбий иллатлар улардан йироқ бўлиб, ҳам жисмонан ҳам руҳан бақувват авлод вояга етса.

2. Замонавий тақлид санъати.

...Э гап йўқ. Уйлар муборак бўлсин.

Раҳмат! Сизга ҳам шунақа уйлар насиб қилсин.

Уйингиз худди фалончи аканинг уйига ўхшар экана!

Ҳа! Негаки ўша ака менинг ҳаётдаги идеалим.

Бугун аксарият кишилар ва ёшларимиз ўз идеалининг, кумирининг барча жиҳатларини ўзлаштиришга ҳаракат қилмоқда. Кийиниши, юриш-туриши, яшаш тарзи, ҳаттоки юз тузилишини ҳам ўхшатиб тақлид қилмоқда. Бу жараён шунчалик урчиб кетдики, оқибатда жамиятимизда тақлид санъатининг янги “бачканабозлик”, “тутуруқсизлик”, “бетайинлик” каби кўринишлари пайдо бўлди. Бу жиҳатлар истеъдоднинг янги кўриниши сифатида ОАВ ларда, телевидениядаги айрим кўрсатувларда ҳам акс эттирилмоқда.

Телевиденияда асосан ёш истеъдодлар ижросида намойиш этилаётган “Талант шоу”, “Ўғирлан(ма)ган ниқоб”, “The kover ір”, “Таниш-нотаниш” каби кўрсатувларни шулар қаторига киритиш мумкин.

Халқ оммасига тақдим этилаётган сериаллар ҳам ғарбга тақлид сифатида ишланмоқда. Асосан оилавий муаммоларга бағишланган сериалларимизда эр-хотин муносабатларида очиқлик, ошкоралик. Эрнинг жазмани бор, хотиннинг хуштори. Шу сабабдан 16+, 18+ каби белгилар кўпайиб кетди. Оила даврасида, бола-чақа билан телевизор ҳам кўришга хижолат бўласан. Бирор бир шармсиз ҳолат пайдо бўлиб қолмасин деб...

Аслида тақлид санъат. Санъат бўлганда ҳам эстетик санъат турики, ахлоқийлик, маданият, маънавиятнинг барча қирраларини ўзида тажассум этади. Бугунги замонавий

тақлидчилик ҳам худди шундай. Барча санъат турларига кўчиб ўтди. Бироқ на эстетика, на этика, на маданият, на маънавият умуман санъат аталмиш ноёб ҳодисанинг қарғишига учрамоқда, десак хато эмас. Масхарабозлик, бачканабозлик санъатнинг алоҳида бемаданият турига айланиб қолгандек.

Психологларнинг қайд этишича, ҳар нарсада меъёр бўлмоғи лозим. Меъёр бузилган жойда таом ҳам, жисм ҳам, воқеилик ҳам айнийди. Ишлатишга яроқсиз ҳолга келиб қолади. Ўз даврида Умар Хайём башорат қилганми экан орадан минг йил ўтиб, бизнинг замонамизда барча ушбу,

Шеърларимни дединг, тақлиду такрор,
Оламда тақлидсиз яралган не бор.
Тақлид қилмаганда отанг бобонгга,
Туғилмас эдику сендек нобакор, -

рубоий орқали, ўзининг “қовун туширилган”, “бачканабозликка асосланган”, “тутуруқсиз масхарали”, “бетайин” қилмишларини хаспўшлашини.

Юртбошимиз Шавкат Мирзиёев 22 декабрь 2023 йилда Республика Маънавият ва маърифат кенгашининг кенгайтирилган йиғилишида 2024 йил юртимизда Маънавият йили бўлади, дея таъкидлаган эди. Ҳурматли Президентимиз юқоридаги каби ҳолатларга барҳам бериш, уларни жамият ҳаётига, ёшлар онгу-шуурига салбий таъсирини олдини олиш борасида такрор-такрор бежиз огоҳлантирмаяпти. Буни ҳар биримиз тафаккур қилишимиз лозим.